

Dr. Yıldırım TAYLAR

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Mali Hukuk Anabilim Dalı

VERGİ HUKUKUNDA VERGİYİ DOĞURAN OLAY

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
GİRİŞ.....	1
I. KONUNUN TANITILMASI VE SINIRLANDIRILMASI GEREĞİ.....	1
II. ÇALIŞMA PLÂNI	3

BİRİNCİ BÖLÜM VERGİYİ DOĞURAN OLAYIN GENEL ESASLARI

I. KAVRAM-TANIM.....	5
A. Genel Açıklama.....	5
B. Kavramın Geniş ve Dar Anlamda Tanımlanması.....	10
1. Genel Olarak.....	10
2. Geniş Anlamda Vergiyi Doğuran Olay	11
a. Ceza Hukukunda Geniş Anlamda Tipiklik.....	11
b. Vergi Hukukunda Geniş Anlamda Vergiyi Doğuran Olay.....	13
3. Dar Anlamda Vergiyi Doğuran Olay	15
a. Ceza Hukukunda Dar Anlamda Tipiklik.....	15

b. Vergi Hukukunda Dar Anlamda Vergiyi Doğuran Olay..	17
C. Ara Değerlendirme.....	20
II. VERGİYİ DOĞURAN OLAYIN HUKUKİ ÖNEMİ	23
A. Genel Açıklama.....	23
B. Uygulanacak Hukuk Kurallarının Tespiti Bakımından	25
1. Genel Olarak.....	25
2. Verginin Konusu ve Matrahının Tespiti	27
3. Verginin Oranı veya Tarifesinin Tespiti	28
4. Vergi Kolaylıklarının Tespiti	29
5. Güvence Önlemlerinin Tespiti.....	30
6. Ek Mali Yükümlülüklerin Tespiti.....	30
C. Yükümlünün ve Yükümlülük Zamanının Tespiti Bakımından ...	31
D. Vergi Sorumluluğunun Doğması Bakımından	34
E. Cezaların Uygulanacağı Dönemin Tespiti Bakımından	38
F. Zamanaşımı Süresinin Hesaplanması Bakımından	39
1. Tarh Zamanaşımı	39
2. Düzeltme Zamanaşımı.....	41
3. Ceza Kesme Zamanaşımı.....	42
G. Geçmişe Yürütülen Kanunların Tespiti Bakımından	43
a. Genel Olarak.....	43
b. Geçmişe Yürüme-Vergiyi Doğuran Olay İlişkisi.....	47
H. İspatın Konusu Olması Bakımından	56
I. Tanıklığın Delil Niteliği Bakımından.....	58
J. Yükümlü Hakları Bakımından	61
III. VERGİYİ DOĞURAN OLAYIN ANAYASAL DAYANAĞI.....	63
A. Genel Açıklama.....	63
B. Vergiyi Doğuran Olay-Kanunilik İlkesi Arasındaki İlişki.....	64
C. Vergiyi Doğuran Olay ile İdarenin Kanuniliği İlkesi Arasındaki İlişki	70
D. Verginin Kanuniliği İlkesinin Boyutları.....	73
1. Genel Olarak.....	73

2. Vergiyi Doğuran Olay Açısından Kanun Kavramı.....	73
a. Genel Olarak.....	73
b. Şekli Anlamda Kanun	74
c. Maddi Anlamda Kanun	74
d. Mukayeseli Hukuk Örneği Olarak Alman Vergi Hukukunda Durum	75
e. Türk Vergi Hukukunda Durum.....	77
3. Kanunun Uygulanmasına Bütçe Kanunu ile İzin Verilmesi (Ön-izin İlkesi).....	79
4. İlkenin Kapsamı.....	81
a. Genel Olarak.....	81
b. Mali Yükümlülük Türleri Bakımından	82
c. Düzenleme Yapma Amacı Bakımından	87
5. İlkenin Sonuçları	89
a. Genel Olarak.....	89
b. Düzenleyici İdari İşlemlerle Vergilendirme Yetkisinin Kullanılamaması	90
c. Verginin Tahsilinde İdarenin Bağlı Yetkiye Sahip Olması.....	94
d. Uluslararası Vergi Anlaşmaları İçin Uygun Bulma Kanunu Gerekmesi	96
e. Özel Hukuk Sözleşmelerinin Vergi Dairesini Bağlamaması.....	99
f. Örf ve Âdet Hukuku Kurallarının Kanunlarla İzin Verilmesi Durumunda Kaynak Olabilmesi.....	103
g. Kıyas Yasağının Geçerli Olması.....	105
6. İlkenin İstisnaları	108
a. Genel Olarak.....	108
b. Cumhurbaşkanına (Önceden Bakanlar Kurulu'na) Tanınan Temel Düzenleme Yetkisi (Any.m.73/son)	109

- c. Cumhurbaşkanına (Önceden Bakanlar Kurulu'na)
Dış Ticarete İlişkin Olarak Tanınan Yetki
(Any.m.167/II)..... 112
- d. Yürütmenin Doğrudan Anayasa'dan Kaynaklanan
Düzenleme Yetkisi.....116

İKİNCİ BÖLÜM

VERGİYİ DOĞURAN (TİPE UYGUN) OLAYIN UNSURLARI

- I. GENEL ÇERÇEVE.....119
- II. VERGİYİ DOĞURAN OLAYIN KİŞİ (ÖZNEL) UNSURU..... 124
- A. Genel Açıklama..... 124
- B. Hukukî Bir Kavram Olarak Kişi..... 125
1. Özel Hukuk Açısından..... 125
2. Kamu Hukuku Açısından..... 127
- C. Vergi Hukuku Açısından Kişi..... 128
1. Kavram..... 128
2. Kapsam 130
- a. Vergi Borcu İlişkisinin Tarafları Bakımından Kapsamı 130
- aa. Vergi Yükümlüsü (Vergi Mükellefi)..... 130
- bb. Vergi Alacaklısının Kişi Unsuru İçinde
Değerlendirilip Değerlendirilemeyeceği Sorunu..... 134
- b. Vergi Borcu İlişkisinin Nitelikleri Bakımından
Kapsamı 136
- aa. Kişi Unsurunun Hukukî Dayanağı (Kanun
Hükmü)..... 136
- bb. Kişiyi İlişkin Özel Hukuk Sözleşmelerinin
Durumu 140
- cc. Ehliyet 143
- aaa. Genel Olarak..... 143
- bbb. Özel Hukuk Açısından Ehliyet 144

ccc. Vergi Hukuku Açısından Ehliyet.....	146
aaaa. Kavram.....	146
bbbb. Hukukî Anlamda (Vergisel Hak Ehliyeti).....	147
cccc. İktisadi Anlamda (Vergi Ehliyeti).....	151
c. Türk Vergi Sistemindeki Vergiler Açısından Kişi.....	153
aa. Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde	153
aaa. Gelir Vergisinde.....	153
bbb. Kurumlar Vergisinde	154
bb. Servet Üzerinden Alınan Vergilerde	156
aaa. Veraset ve İntikal Vergisinde	156
bbb. Emlâk Vergisinde.....	157
ccc. Motorlu Taşıtlar Vergisinde	157
cc. Harcama Üzerinden Alınan Vergilerde.....	157
aaa. Katma Değer Vergisinde.....	157
bbb. Özel Tüketim Vergisinde.....	159
ccc. Gümrük Vergisinde.....	159
ddd. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinde.....	160
eee. Damga Vergisinde	161
fff. Özel İletişim Vergisinde	161
III. VERGİYİ DOĞURAN OLAYIN KONUSU (NESNEL) UNSURU	162
A. Genel Açıklama.....	162
B. Kavram-Tanım	163
1. Kavram.....	163
2. Tanım	165
a. Mali Anlamda Verginin Konusu.....	165
b. Hukukî Anlamda Verginin Konusu	166
C. Konu Unsurunun Hukukî Dayanağı (Kanun Hükmü).....	168
D. Verginin Konusunu Oluşturan İktisadi Unsurlar.....	171
1. Gelir.....	171
2. Servet.....	173
3. Harcama	174

E. Türk Vergi Sistemindeki Vergiler Açısından Verginin Konusu .175	
1. Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde	175
a. Gelir Vergisinde	175
b. Kurumlar Vergisinde	176
2. Servet Üzerinden Alınan Vergilerde	177
a. Veraset ve İntikal Vergisinde	177
b. Emlâk Vergisinde.....	178
c. Motorlu Taşıtlar Vergisinde	178
3. Harcama Üzerinden Alınan Vergilerde.....	179
a. Katma Değer Vergisinde	179
b. Özel Tüketim Vergisinde.....	180
c. Gümrük Vergisinde.....	181
d. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinde	181
e. Damga Vergisinde	182
f. Özel İletişim Vergisinde	182
IV. VERGİYİ DOĞURAN OLAYIN İSNADİYET UNSURU (ŞAHISTA GERÇEKLEŞME).....	183
A. Genel Açıklama.....	183
B. Kavram.....	184
C. İsnadiyetin Hukukî Dayanağı (Kanun Hükümü)	186
D. Kapsam	188
1. Genel Olarak.....	188
2. Olayın Vukuu veya Hukukî Durumun Tekemmülü	190
3. Türk Vergi Sisteminde İsnadiyeti İfade Eden Olay ve İşlemler.....	193
a. Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde	193
aa. Gelir Vergisinde	193
bb. Kurumlar Vergisinde	196
b. Servet Üzerinden Alınan Vergilerde	197
aa. Veraset ve İntikal Vergisinde.....	197
bb. Emlâk Vergisinde.....	198

cc. Motorlu Taşıtlar Vergisinde	199
c. Harcama Üzerinden Alınan Vergilerde.....	200
aa. Katma Değer Vergisinde.....	200
bb. Özel Tüketim Vergisinde.....	203
cc. Gümrük Vergisinde.....	204
dd. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinde	204
ee. Damga Vergisinde	206
ff. Özel İletişim Vergisinde.....	208
V. VERGİ MUAFİYET VE İSTİSNALARININ VERGİYİ DOĞURAN OLAYIN UNSURU SAYILIP SAYILAMAYACAĞI.....	209
A. Muafiyet ve İstisna Kavramları.....	209
B. Muafiyet-İstisna ve Vergiyi Doğuran Olay İlişkisi	210
1. Genel Olarak.....	210
2. Geniş Anlamda Vergiyi Doğuran Olay Bakımından	211
3. Dar Anlamda Vergiyi Doğuran Olay Bakımından.....	212

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KANUNLARLA YASAKLANMIŞ EYLEM VEYA İŞLEMLERİN VERGİYİ DOĞURAN OLAY OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

I. GENEL ÇERÇEVE.....	215
II. ANAYASAL DAYANAK.....	217
III. KANUNİ DAYANAK.....	222
A. Vergi Usul Kanunu m.9/II.....	222
B. Vergi Usul Kanunu m.3/B-I (Ekonomik Yaklaşım İlkesi)	224
IV. YASAK FAALİYETLERİN VERGİLENDİRİLMESİNİN UNSURLARI.....	226
A. Yasak Faaliyet Kavramı.....	226
1. Genel Olarak.....	226

2. Kanuni Yasağa/Emre Aykırılık.....	227
3. Ahlâka Aykırılık.....	228
B. Yasak Faaliyetlerin Vergilendirilmesinde “Kanun” Kavramı	229
C. Yasak Faaliyetlerin Vergiyi Doğuran Olayı Oluşturması	231
1. Genel Olarak.....	231
2. Gelir Vergisi Kanunu’ndaki Gelir Tanımının Yetersizliği...	236
3. Yasak Faaliyetlere İlişkin Düzenlemenin Vergi Muafiyet ve İstisnaları Bakımından Uygulanabilirliği	239
4. Yasak Faaliyetlere İlişkin Düzenlemenin Bağımsız Bir Vergiyi Doğuran Olay Oluşturup Oluşturmadığı	243
D. Yasak Faaliyetler İçin Yapılan Giderlerin Dikkate Alınıp Alınamayacağı.....	245
V. HUKUK (DÜZENİNİN) BİRLİĞİ BAĞLAMINDA YASAK FAALİYETLERİN VERGİLENDİRİLMESİ.....	252
A. Genel Açıklama.....	252
B. Yasak Faaliyetlerin Vergilendirilmesi ve Ceza Hukuku.....	254
1. Suçlar Bakımından.....	254
2. Kabahatler Bakımından.....	261
3. Elkoyma ve Müsadere Hükümleri Bakımından	263
a. Genel Olarak.....	263
b. Elkoyma Bakımından.....	263
c. Müsadere Bakımından	266
d. Ara Değerlendirme.....	271
C. Yasak Faaliyetlerin Vergilendirilmesi ve İdare Hukuku	273
D. Yasak Faaliyetlerin Vergilendirilmesi ve Özel Hukuk.....	274
VI. YASAK FAALİYETİN TESPİTİ DURUMUNDA UYGULANACAK HÜKÜMLER.....	280
A. Genel Açıklama.....	280
B. Yükümlülük Tesis Edilmesi	281
C. Vergilendirme Zorunluluğu-Vergi Tarhiyatı	282
D. Vergi Sorumluluğunun Doğması.....	285

E. Vergi Cezası Uygulanması	287
1. Vergi Ziyayı Cezası.....	287
2. Usulsüzlük-Özel Usulsüzlük Cezası Kesilip Kesilemeyeceği Sorunu.....	288
F. Gecikme Faizi Uygulanması	290
G. Güvence Önlemlerinin Uygulanması	291
H. Vergi Mahremiyetinin Uygulama Alanı Bulması.....	292
I. Suç Duyurusunda Bulunulması ve Ceza Yargılaması.....	293
J. Tüzel Kişilere Özgü Yaptırımların Uygulanması.....	294
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	297
KAYNAKÇA	309